

BESZÉLŐ

27

RENDŐRSÉG-DOSSZIÉ

Magyar Elemér:

BÜNÜLDÖZŐK, BÜNÜLDÖZÖTTÉK

Rendfenntartó erők Magyarországon

A hivatalos álláspont szerint kevesen vannak a bűnüldözők. Nemcsak a számukat kéne szaporítani, hanem a rájuk fordítandó milliókat is.

Rendőrség, honvédség, ügyészség, határőrség, tűzoltóság, vámőrség, pénzügyőrség, önkéntes rendőrök, börtönőrök, MHSZ, munkásőrség, katonai rendőrség, katonai ügyészség, hadbíróság, polgári védelem, rendészet, fegyveres ipari őrség, mezőőrök, vadőrök... És a vadászok? Zavarban vagyok olyan szervezetek minősítésénél is, mint a Posta. Vajon Kristály Gyula őzdi munkás ügyében milyen funkciójukat gyakorolták, amikor beleolvastak a levelébe? Hát amikor késve jutottak el egy ellenzéki megmozdulás meghívói a címzettekhez? Aztán a "sérülten érkezett" küldemények...?

Nem vitatom, a felsorolt társulatok többsége elsősorban nem a bűn üldözésére szerveződött, ám tagadhatatlan: szükség esetén ilyen funkciókat is ellátnak.

Tényleg olyan kevesen vannak hát?

Ki a gazdája ezeknek az apparátusoknak?

A szolgálati szabályzatok szerint többnyire a dolgozó nép. Az ősz belügyminiszter-helyettes szektorsemlegességről beszélt a TV-ben, mégis az egyik megyei pártértekezleten felszólaló főkapitány mondott igazat: "Kollektívánkra az MSZMP mindig számíthat, mert ma is aktuálisnak érezzük a rendőresküt: a dolgozó népet szolgáljuk."

Az ő terminológiájában - és ezzel nem áll egyedül - az MSZMP és a "dolgozó nép" szinoním, összetartozó fogalmak. Aki egyébként a fent említett testületek vezetői garnitúráját egy kicsit is ismeri, jól tudja, többségüket nem a szélsőséges alternatívák között kell keresni. (Mint ahogy a vadásztársaságok sem a löni tudó másként gondolkodókból vagy cserkészekből verbuválódtak.) Megkockáztatnám: inkább túlsúlyban vannak bennük a manapság oly árnyalt fogalmazással rendpártinak elnevezett kommunisták.

Ha a rendfenntartó erők listáját kiegészítjük az ilyen-olyan okból felfegyverzett állami és pártfunkcionáriusokkal, kiérdemesült nyugdíjas, rokkantnyugdíjas, tartalékos elvtársakkal, volt ellenállókkal, antifasiszta harcosokkal, partizánokkal, jogos a kérdés: kiknek van nálunk lőfegyvere? Hány fegyver, hány fegyveres van hazánkban? Az orvvadászokat is belekalkulálva nem több-e, mint az USA egynemely államában?

Mindennek a BM lehetne a megmondhatója, hiszen valamennyi lőfegyverről, tán még a légpisztolyokról is, nyilvántartást vezet. Csakhogy ez: TITKOS.

Ki elől és miért?

Titkok...titkok...

Nem tudom, ki élt már át olyasmit, hogy a kezébe vehetett egy ilyen paksamétát. Rajta a felirat: "Titkos!", "Bizalmas!", "Szigorúan titkos!". Kellemesen megdobogtatja szívünket a fontosságunk tudata. Nos, ezt a felemelő érzést bűnüldözőink gyakran tapasztalhatják.

Titkos a szervezeti felépítésük, technikai felszereltségük, létszámuk. Pedig módfelett érdekelne: mennyien, mekkora apparátussal figyelik, figyeltetik, követik, hallgatják le az állam elleni vagy egyéb politikai bűncselekményekkel gyanúsítottakat? Mennyit költenek erre, milyen eszközökkel, milyen hatásokkal dolgoznak? Feladatuk-e az ellenzék szemmel tartása, nyilvántartása; ki, milyen jogszabályok és szempontok alapján dönti el a megfigyelt és nyilvántartott személyek körét?

Meglepődnénk-e, ha megtudnánk, hogy az úgynevezett állambiztonságiak létszáma a főkapitányságokon többszöröse azokénál, akik a tolvajokat, szatírokat, gyilkosokat üldözik?

Úgyszintén csak találgathatjuk, mit tartalmaz a "belső használatra!" szánt szolgálati szabályzat, amely alapján a rendőr igazoltathat, bekísérhet, elővezethet, előállíthat, elfoghat, őrizetbe vehet, "szükség esetén" testi kényszert alkalmazhat. (Ilyenek: bilincs, gumibot, könnygázszóró palack, szolgálati kutya, lőfegyver. Ha kell, vízágyúkat és más eszközöket is bevethetnek - füstbomba, gumilövedék stb. - ám ezek alkalmazásának a szabályai a nagyközönség előtt végképp titkosak.)

Kiváltságok

Kifejezetten nem titok, de nem is nagyon beszélnek a jóval alacsonyabb nyugdíjkorhatárról és a kiemelt nyugdíjról, a 100 %-os táppénzről. Kedvezményesen juthatnak lakáshoz, gépkocsihoz, telefonhoz. Jövedelmük meghaladja az átlagot; felvételi vizsga nélkül tanulhatnak tovább az egyetemeken, főiskolákon. (Egyre több a jogi doktor közöttük!)

Kivételezett elbánás illeti meg őket az ismerős üzletekben, szórakozóhelyeken, rendelőkben, kórházakban, kedvezőek az üdülési lehetőségeik. A kitüntetésekkel sem fukarkodnak - csak tekintsünk rá egy ünnepi egyenruhára, amit a nem kis összegű ruhapénzből vesznek. Esetenként még a rokonaik is ilyen-olyan előnyöket élveznek.

Kétségtelen, egy jelentős rétegüknél mindezzel szemben áll a túlfeszített, gyakran rosszul szervezett, arra alkalmatlan (ám szerfelett megbízható) parancsnokok által irányított, szabad időt alig ismerő robot. Nagy a fertőzési veszély, némelyek - testi épségüket is kockára teszik.

Nincs reális, elfogadható rendőr-képe a társadalomnak. Talpig becsületes, elvhű kommunista rendőreinktől nagy tisztelettel lehet érdeklődni a körözések adatairól, vagy áradozni arról, milyen zseniális gyorsasággal fogták el a szuper bűnözőt. (Pl. a benzinkutast legyilkoló szipózó fiatalokót).

A negatívumokról viszont legfeljebb még mindig csak halkan füstölögni szabad. Nem nagyon illik őket arról sem faggatni, hogy ha például a fővárosban olyan jó a közveszélyes munkakerülő elleni eljárások eredményessége, a lakásbetöréseknek miért csupán a töredékét

derítik fel? (Nem mintha nem lennének nálunk is a munkájukat hivatásnak tekintő rendőrök. Akiknek nem az okozza a legnagyobb örömet, hogy motorkerékpárjukkal behajthatnak a tömegbe.)

Korruptak-e a rendőrök?

Amint a Budapesti Katonai Bíróságon befejezett büntető perből közismert, a BRFK Gazdasági Rendészetének és a BM Főügyeletének volt vezetői rendszeresen kisebb-nagyobb ajándékokat fogadtak el egy jómódú magánvállalkozótól, ennek fejében - többek között - "elsüllyesztették" a vállalkozó elleni feljelentéseket. A rendőrtisztek jogtalan haszna mintegy 800.000,- Ft volt.

Mennyire tipikus ez az ügy? Maszek vendéglősök, butikosok, pecsenyesütők, büfések a megmondható, mi minden kerül ingyen, vagy kedvezményes áron a rendőrök gyomrába, táskájába, csomagtartójába. Hasonló tapasztalatokról számolnának be - ha mernének - az állami gazdaságok, különféle szövetkezetek vezetői is. A szezonban (pl. gyümölcs-zöltségérés esetén) nemcsak a felettes állami és pártszervek, hanem a rendőrségi gépkocsik is gyakorta távoznak megpakolt hátsóval. Az sem titok igazán, hogy jeles ünnepek alkalmával a jelentősebb gazdálkodók, dohánygyárak, húsipari, szeszipari vállalatok - szigorú protokoll-lista szerint - ajándék csomagokkal "kedveskednek" egyes vezetőknek, köztük rendőrpáncsnokoknak is.

Ezeket az eseteket nem sorolják a korrupció körébe, sőt, valószínűleg mértéktelenül felháborodnának, ha így minősítenénk. (A Gazdasági Rendészet volt vezetője is felmentésért fellebbezett.)

Mekkora a rendőrség hatalma?

A büntető eljárásban több olyan jogosultság szerepel, amely látszólag garanciákkal körülbástyázott, valójában korlátlan lehetőségeket jelent.

Személymotozáshoz, házkutatáshoz határozat kell, amit már egy osztályvezető is aláírhat. És ez is gyakran csupán formalitás, a parancsnokok nemegyszer kitöltetlen formanyomtatványokat szignálnak. Sürgős esetben még ilyen felettesi jóváhagyás sem szükséges. A rendőr mindemellett még azt is megteheti, hogy házkutatás helyett helyiséggellenőrzést tart, amihez szabálysértés gyanúja is elegendő. Vagy behatolhat egy magánlakásba a lakcímbjelentési szabályok megtartásának elmulasztása címén. S akkor még itt vannak a különböző leplezett formák! Amikor rangrejtve, adóellenőrök vagy pénzügyőrök társaságában jelennek meg a gyanútlan gyanúsított lakásában.

Igen nagy hatalmat biztosít a rendőri felügyelet alá helyezés és a kitiltás is. Az utóbbit, ellentétben a rendőrséggel, a bíróságok csupán bűncselekményt elkövetővel szemben, s szabadságvesztés kiszabása esetén alkalmazhatják. E rendőri intézkedések bírói úton nem támadhatók. (Ügyészi felülvizsgálatra sem találunk példát.)

A személyi szabadságot szinte ellenőrzés nélkül korlátozhatják. A rendőri ténykedés jogszerűségét - pl. gumibot használatát - a felettes parancsnok ugyan köteles utólag értékelni (ha arról egyáltalán készült jelentés), de elmarasztaló vélemény gyakorlatilag nem fordul elő.

Érthető hát, hogy a bűnügyi vizsgálatokat is a kényszervallatás változatos formái övezik. A leghatásosabb az őrizetbe vétellel, letartóztatással fenyegetés. Ugyanakkor a beismerést kedvezményekkel (pl. elviselhetőbb zárkatárs, több cigaretta) honorálják.

A megfelelő vallomás kicsikarása érdekében nem ismeretlen a verés sem. (Aki nem tudná: a fogdák lakóinak orvosi vizsgálatát a rendőrség állományába tartozó orvosok, orvosszakértők végzik.)

Esetenként különféle zaklatásoknak - durva hangnem, fenyegetőzés - még a tanúk is ki vannak téve, akik többnyire órákat kénytelenek tölteni tétlenül a félhomályos folyosókon, kihallgatásra várakozva.

Korábban természetesnek vették, vettük, manapság egyre több támadás éri a rendőrbíráskodást. Kifogásolják, hogy több tucat szabálysértés elbírálására jogosultak, és az általuk kiszabható elzárások halmozott mértéke akár több hónap is lehet. Bírósági jogorvoslat ilyen esetekben nincs. (Miként az útlevélkérelem megtagadásával kapcsolatos döntéseknél sem.)

Rendőr szakértők

Talán kevésbé közismert, hogy a szakértők jelentős része ugyancsak a BM kebelén belül működik. A legsúlyosabb élet elleni és állam elleni bűncselekmények szakértői bizonyítása szinte teljesen a kezükben van. A Bűnügyi Technikai Intézet révén többnyire ők adják a szerológus és nyomszakértői, ballisztikai szakvéleményeket, de ők végzik a szagazonosítást, sőt a legújabban már nálunk is felfedezett hazugságvizsgálatot. (Ez utóbbi lényege: a múltban történeteket a gyanúsított előtt újólal felidézzük, s az illető nem képes titkolni érzelmi válaszreakcióit. Ezt úgynevezett három csatornás poligráf műszerek mérik: külön a légzést, a galvanikus bőrreakciót, valamint a pulzust, illetőleg a vérnyomást.)

A büntető eljárásban jelentős a szerepük az ugyancsak rendőri kötelékben működő fegyverszakértőknek, daktiloszkópusoknak, orvosszakértőknek, revizoroknak (vagyis könyvszakértőknek), okmányszakértőknek és írásszakértőknek. (Így eshet meg, hogy egy képviselő visszahívása ügyében rendőri szervek tevékenykedhetnek legálisan.)

Szándékosan manipulatív, hamis szakvélemények létezéséről nincs tudomásom. De történetek elgondolkodtató esetek.

Az Ötlet című hetilap 1988. november 3-án számolt be dr. Bárándy György ügyvéd visszaemlékezése nyomán arról az 1968. október 13-ától 1974. október 7-éig tartó büntető eljárásról, amelyben a feltételezett tettest háromszor halálra ítélték, negyedszerre felmentették. Az ügyvéd úr, s az újságíró nem említették, hogy a vád bizonyításában a rendőrség szakértői is jelentős szerepet játszottak. A Karácsondon történt kettős rablógyilkosság helyszínén az egyik ablak üvegéről rögzített nyomot előbb kesztyű nyomának vélték, később viszont kategórikusan állították, hogy az az I. rendű vádlott homloknyma. Majd utóbb ugyanerről az alakzatról azt véleményezték: a másik vádlott homlokának lenyomata ...

Ugyanebben az ügyben a helybéli rendőrorvos szakértők "nem vették észre", hogy

az egyik sértettet két különböző méretű baltával ütötték agyon. (Állítólag ez nem illett volna be a parancsnok nyomozási verziójába.)

Mennyire ostoba a rendőrség?

Száz rendőr közül hogyan lehet a két leghülyébbet kiválasztani? A vicc poénja szerint: találomra...

Ha a nyomozás eredményességi, felderítési mutatókat nézzük (amennyiben egyáltalán hozzájuthatunk) nincs okunk a viccelődésre. Úgy tűnik, a bűnözés mértéke már meghaladta a rendőri szervek lehetőségeit: felkészültségét és létszámát. Az egyre kilátástalanabb harc már régen nem a bűn visszaszorításáért folyik, hanem a statisztika javításáért. Anélkül, hogy elmélyednénk a különféle praktikák taglalásában, megemlíteném néhány ötletüket, hogyan próbálják menteni a látszatot. A kiábrándult, cinikusává vált nyomozóink tehetetlenségük leplezésére tömegével tagadják meg a nyomozásokat. Olyan lopások ügyében, ahol a kár "csekélyebb" - 5-10.000,- Ft értékű - a becsüsdöket ráveszik arra, hogy annak összegét a szabálysértési értékhatár alatt állapítsák meg. Gyakori, hogy már eleve megkísérlik lebeszélni a sértetteket - esetenkénti kisebb-nagyobb presszióval - arról, hogy feljelentést tegyenek. Ha végképp elkerülhetetlen a nyomozás, abban sincs sok köszönet, valódi vizsgálat helyett sokszor önigazoló jelentések, aktahalmazok készülnek.

Milyen a nyomozások eredményessége?

Jóllehet a sajtó még mindig többnyire azt sugallja, hogy a rendőrségünk bravúrt bravúrra halmoz, még a laikus újságolvasónak is szemet szúr néhány dolog.

Manapság gyakori a különböző állami és pártvezetők visszaéléseinek, lakáspanamáinak, egyéb spekulációinak leleplezése, nyilvánosság elé tárása. Túlnyomó többségüket azonban nem a rendőrség derítette fel.

A bűnügyi tudósítók hallgatnak azokról a rendőri vizsgálatokról is, amelyek kudarcra végződtek. Ki emlékszik már például a Hungária körúti OTP-ben elkövetett fegyveres rablógyilkosságra, vagy a miskolci ápolónő megölésére? Mint ahogy elfelejtődtek azok az ügyek is, amelyekben a rendőrség által elfogott "tetteseket" a bíróság utóbb felmentette.

A glasznoszty fuvallata itt bizony még alig érződik, a közvélemény szinte semmit sem tud arról, hogy a nyomozások eredményessége nem éri el az 50 %-ot, egyes kategóriáknál pedig 25 % alatti.

A bűnüldözési statisztika és a megelőzés

A hazai bűnüldözési statisztika legfontosabb adatai döntően a nyomozók révén regisztrálódnak. Az egyébként is túlterhelt vizsgálók adatrögzítő tevékenysége nem igazán alkalmas bázisa a bűnözés jelenségeinek, törvényszerűségeinek sokoldalú, árnyalt kutatására. A statisztikai lapokat kitöltők felesleges nyűgnek tekintik mindezt, ugyanígy az adatok helyességének ellenőrzését végző ügyészek is. Ez a gyakorlat addig jól megfelelt annak a felszínes okkutatásnak, amely nem törekedett a bűnözés valóságos társadalmi okainak feltárására - sőt éppen annak elleplezése állt érdekében -, és a megelőzést is csupán egy kipipálandó feladatnak tekintette.

A bizottságosdi erre a területre is diadalmasan betört. Az elmúlt években sorra alakultak városi és megyei bűnmegelőzési tanácsok a rendőrség gesztorálására, különféle hangzatos tisztségekkel, munka- és feladattervekkel, akcióprogramokkal.

Rendőri példaképek

A legtöbb rendőr persze nem a tudós kutató szerepére áhítozik, nem kutatja a bűnözés okait. A krimik, főleg a filmek keményöklű sheriffjeit próbálják utánózni rendőreink, és a "piszkos" alvilággal szemben ökölrel vagy pisztollyal vívják magányos harcukat. Ahogy a mozgóképeken, nálunk is bocsánatos bűnnek számít, hogy egy rendőr letegezi ügyfelét, sőt bántalmazza, ha kell. Elvégre akiket ver, azok huligánok, kábítószeres csavargók, pszichopáták, homokosok, maffiözök, cigányok és más efféle népség.

Bűn-e az élet?

Minden cigány gyanús, aki él. Csak nézzünk körül a pályaudvarokon, kiket igazoltat a rendőrség lépten-nyomon. Súlyos erőszakos bűncselekmény elkövetése esetén az első, legkézenfekvőbb verzió mindig ez: feltételezhetően cigány tette. Zaklatják is őket eleget. A cigánytelepeken gyakran keresnek a rendőrök körözötteket, szökött állami gondozottakat, lopott moterkerékpárt, egyebet.

Néhány éve az egyik vidéki városszéli borospincében dél-amerikai illegális kommunisták jártak. Az erős bor hamar megártott nekik, jókedvűen zajongtak, hangoskodtak. Rendőrijárőr igazoltatta volna őket. Tolmács nem lévén éppen a közelben, a barna bőrű, fekete hajú vendégek nem értették meg azonnal, mit is akarnak tőlük az egyenruhások. A roma anyákat, cigányul pofáztok?! Előkerült a gumibot. Később a küldöttség viszonylag épségben maradt tagjai gratuláltak: a fasiszta zsaruknak van még mit tanulniok.

Rendőrbűnözés

Miután a rendőrbűnözés terén is nagy a titkolózás, mértékéről, szerkezetéről, tendenciáiról pontos adatokat nem ismerünk. Pedig joggal várjuk a választ arra, hogy hány rendőr követ el évente bűncselekményt, s emiatt hányat szerelnek le, mi a helyünk a nemzetközi összehasonlításban.

Úgy tűnik, a hiteles, őszinte tájékoztatás egyelőre még nem érdeke a megújuló és szektorsemleges belügyminisztériumnak. S a törvényességen oly kitartóan örködő ügyészségnek sem. Így aztán csak mendemondákból, rémhírekből, félig-meddig értesülünk arról, hogy - állítólag, főleg a nagyvárosok egyes körzeteiben - egymással jól megfér a rendőrség és az alvilág. Az viszont nem csupán híresztelés, hogy az egyik fővárosi kerületben majdnem a teljes rendőri állomány egy betörő banda tagja volt.

Érdekelne bennünket az is, hogy mennyire becsülik a látens (lappangó) bűnözés mértékét a hatalmi visszaélések, kényszervallatások, korrupt fellépések és intézkedések körében. Van-e elképzelésük arról, hogy hozzávetőleg hányan nem mernek a rendőr ellen feljelentést tenni? És hányszor fordulhat elő, hogy a parancsnokok vagy a civil ügyészségek a panaszokat nem is továbbítják a katonai ügyészségekhez? Utóbbi szervek a bejelentések

hány százalékában tagadják vagy szüntetik meg a nyomozást?

Operatív rendőri tevékenység

Ha helyénvalóak valahol a kérdőjelek, itt biztosan. Nem tudjuk, milyen szintű jogforrások szabályozzák a rendőrség titkos felderítő tevékenységét, s milyen garanciák vannak arra, hogy az ilyen tevékenységre szakosodott szervezetek nem élnek vissza - az ügyészségek, bíróságok által nem ismert és nem is ellenőrzött - jogosítványaikkal. A büntető eljárási törvény és a hozzá kapcsolódó jogszabályok egyáltalán nem rendelkeznek a rendőri munka e területéről.

Mekkora apparátus, milyen költségekkel, milyen módszerekkel és hatásokkal végzi a felderítést? Ki ellen, mikor, milyen feltételekkel (milyen alapos gyanú alapján) intézhető ilyen úgynevezett operatív vizsgálat? Egyáltalán, kell-e alapos indok arra? Milyen garanciák védik magánéletünk titkait?

Lehallgatások

Annyit tudunk csupán, hogy lehallgatnak embereket. Ám fogalmunk sincs a részletekről. Hány telefont hallgatnak le? Hány lakást? Hány közhivatalt? Hány személyt? Milyen bűncselekmények felderítésére? Hány politikai ügyben? Mennyiben konkrét gyanú alapján, s mennyire találomra? Ki, kik rendelkezhet el e lehallgatást, milyen normák alapján? Milyen hatásokkal alkalmazzák, és mennyibe kerül? Igaz-e (lásd a Magyar Nemzet 1989. február 21.), hogy minderről a Posta illetékese semmit sem tud?

Egyes ügyvédek - rendőrtiszt barátai információjára hivatkozva - tudni vélik, hogy a letartóztatott védenceikkel való ellenőrzés nélküli érintkezés illúzió. A rendőrök egy része is meg van győződve arról, hogy a rendőrség épületében figyelik beszélgetéseiket. Jó lenne tudni, ki engedélyezheti és milyen feltételekkel a rendőrség hivatalos helyiségeinek és az ügyvédi beszélőknek a lehallgatását és hogyan fér ez össze a védelemhez való jog büntető eljárási garanciáival. És: megtörténhet-e ilyesmi más közhivatalokban: minisztériumok, tanácsok, bíróságok, netán templomok épületében is?

A levéltitokkal kapcsolatban is megkérdezhetjük: kik bonthatnak fel, mikor, milyen küldeményeket?

Besúgók, téglák

Ismereteink itt is meglehetősen gyérek. Tudjuk, hogy nálunk is működnek ügynökök, akik megfelelő fizetség ellenében adatokat szolgáltatnak. Később, ha kivonják őket a forgalomból, érdemeiket megfelelően honorálják. (Jól fizető hivatali beosztással, egyetemi előadói széssel vagy esetleg riporter mikrofonnal? Ki tudja?)

Becslések szerint hazánkban a fizetett besúgók mintegy ötvenezen lehetnek, ami főleg akkor tűnik soknak, ha figyelembe vesszük, hogy többségük kifejezetten politikai ellenfelekre specializálódott. Bizonyos ellenzéki csoportosulásokba többen is telepítenek közülük, az egymás megbízhatóságát is ellenőrizendő.

A hivatásosok mellett léteznek másfajta besúgók is: taxisok, pincérek, a hotel-személyzet egy része. Akik bizonyos védettséget élveznek az adatszolgáltatás fejében.

A harmadik csoportot az alvilági vamzerek alkotják: a kocsmák törzsvendégei, lezüllött alkoholisták. Az ő fizetségük: kisebb-nagyobb stiklijek miatt nem indítanak ellenük büntető eljárást.

Végül vannak szép számmal amatőrök, akik csupán fejlett igazságérzetüktől vezérelve jelentgetnek fel másokat, többnyire névtelenül.

Néhány éve történt az Egri Finomszerelvénygyárban. A fegyveres ipari örök pihenőjében a televízióban Kádár János szerepelt. A szolgálatból érkező őr a helyiségbe belépve, a képernyőre állítólag rá sem pillantva, így fakadt ki: "hallgattassátok már el, minek pofázik ez itt állandóan!" A szobában csupán néhány munkatársa tartózkodott, mégis alig negyedórán belül a helyszínen volt az illetékes rendőri szerv, valamelyikőjük bejelentésére. Az "izgatót" letartóztatták, a bíróság szabadságvesztésre ítélte, és természetesen az állását is elveszítette.

A besúgók és téglák nem mindig csak a felderítést segítik. Igyekeznek felhasználni őket a bűnesetek bizonyítására is. A legismertebb módja ennek az, amellyel a már említett karácsonyi kettős gyilkosság ügyében ismerkedhettünk meg. A Fővárosi Bíróság előtt az I. rendű vádlott arra hivatkozott, hogy zárkatársai, akik előtt állítólag a rablőgyilkosságot beismerte: "beépített emberek". A bíróság megkísérelte tisztázni, mi igaz ebből és beszerezte az ellenük folytatott bűnügy iratait. Az egyikőjüket állítólag erőszakos közösülés miatt tartóztatták le, ám az iratok még a "sértett" személyi adatait sem tartalmazták. A másik zárkatárs ellen névtelen gépírással beadvány alapján indult eljárás egy orkánkabát ellopása miatt. A feljelentést két nappal később iktatták, mint ahogy az abban foglaltak alapján a "gyanúsítottat" kihallgatták...

Jogvédelem

Az alaki és anyagi védelem joga mindenkit megillet. Ám, ha ez ellen (sok más szabadságjoghoz hasonlóan) a rendőrök vétenek, az nem von semmilyen szankciót maga után.

Már maga a törvény is igen komoly korlátot állít, amikor a védő részvételét csupán az első kihallgatás utáni időszakban teszi úgy-ahogy lehetővé. Megítélésem szerint ezzel azt próbálja korlátozni, amit a tagadás jogaként kellene elismernünk, sőt garantálnunk. Az említett megszorítás azt sugallja, hogy a rendőrség lehetőleg addig "dolgozza meg" a gyanúsítottat, amíg az ügyvédnek nincs módja tanácsokkal ellátni őt.

De a nyomozás későbbi szakában sem sokat javul a helyzet. Komoly nehézségekbe ütközik, hogy a védő alapvető jogait gyakorolhassa: hogy a nyomozás egyes fontosabb eseményein részt vehessen, az iratokat megtekinthesse, védencével az általa szükségesnek tartott időpontban és ellenőrzés nélkül beszélhessen.

Persze a jogvédelem hiányosságai is elsősorban a legszegényebbeket sújtják: cigányokat, állami gondozottakat, alkalmi munkásokat, alkoholistákat. Akiknek nincs pénzük ügyvédi meghatalmazásra. Pedig éppen nekik van a legtöbb esélyük arra, hogy jogaik sérelmet szenvednek. Ők a legkiszolgáltatottabbak.

Végül is milyen a mi rendőrségünk?

Olyan, amelyet megérdemlünk. A diktatórikus, bürokratikus hatalom elidegenedett, öntelt erőszakszervezete. Amelyik egy túlszabályozott társadalomban alig szabályozottan, szinte ellenőrzés nélkül végzi - jórészt indokolatlanul titkos - tevékenységét.

Túlzott hatalmi jogosítványával felruházva az MSZMP elkötelezettje és kiszolgálója; bizalmatlan az állampolgárokkal, intoleráns, sőt agresszív a másként gondolkodókkal szemben.

Eltúlzott "államvédelmi" tevékenysége, valamint széleskörű bíraskodási jellegű hatásköre miatt egyéb feladatait létszám-

hiányosan, jelentős túlmunkával, egyre rosszabbodó hatásfokkal kénytelen ellátni, (aminek törvényi elismerését jelentette a nyomozás határidejének egy évre, illetve hat hónapra növelése is).

Bármilyen érdemi változás csak akkor következhet be, ha a rendőrség valóban "szektorsemlegessé" válik, és a népképviselői szerveknek alárendelten működik. (Nem pedig fordítva!)

Mindennek legfontosabb objektív feltétele a Belügyminisztérium és a rendőrség tevékenységének megfelelő garanciákkal megtűzdelt törvényi szintű szabályozása, szubjektív feltétele pedig jelentős személycserék, főként a magasabb parancsnoki posztokon.

Az MSZMP részéről ilyen törekvés nem tapasztalható, és e kérdések valódi jelentőségét - úgy tűnik - az ellenzéki csoportok többsége sem ismerte még fel.

Pedig e változtatások elodázása a valódi többpártrendszer, sőt bármiféle pluralista demokrácia kialakulását illúziórikussá teszi.

A FÜGGETLEN JOGVÉDŐ SZOLGÁLAT KARTOTÉKJAIBÓL

A FJSZ az elmúlt két hónapban két nyilatkozatot adott ki a rendőrségről. Aligha véletlen, hogy a két szöveget - bár az Országos Sajtószolgálat átvette őket - egyetlen lap sem közölte. A nyilatkozatok a jogvédelmi munka tapasztalataira épülnek. Az esetekről, amelyek a rendőri brutalitásokról szóló nyilatkozat állításait hitelesítik, a Szolgálat - egy éves fennállása alkalmából - összefoglalót készített. A nyilatkozatok után ezt a dokumentumot közöljük.

A Független Jogvédő Szolgálat nyilatkozatai

A rendőri brutalitásokról

A közelmúltban nyilvánosságra került néhány eset a rendőri brutalitás mindennapos gyakorlatáról.

A különböző sajtóorgánumban megnyilatkozó rendőrfunkcionáriusok azt állítják, hogy kivételes, rendhagyó esetekről van szó.

Mi, a Független Jogvédő Szolgálat munkatársai tudjuk, hogy ez nem igaz. A szocialista rendőrség 44 éve a hatalom gyakorlóinak megkülönböztetett védelmét élvez, és törvények felett áll ma is.

Tudjuk, naponta látjuk, tapasztaljuk, hogy a kiszolgáltatott állampolgár öntudatának legcsekélyebb megnyilvánulására milyen durva magatartást vált ki azonnal a társadalmi és törvényi kontroll nélkül ténykedő rendőrökből. (Itt most nem is szólnak az állambiztonsági rendőrség általában "erőszak nélküli" beavatkozásáról az emberek életébe, amelynek célja a megfélemlítés, a veszélyesnek ítélt személyek elszigetelése.)

A Független Jogvédő Szolgálat dokumentációjában több mint 50 olyan ügy szerepel, amelyben jogellenes, brutális rendőri intézkedés miatt tetten maradt a sérelmet szenvedettek. Valamennyi ügy az elmúlt egy év alatt keletkezett. Közös jellemzőjük, hogy a rendőrfőnökök és rendőrügyészek egyetlen esetben sem találtak semmi kivétneivelőt rendőrtársaik eljárásában.

Törvényt és állampolgárt tisztelő rendőrök csak akkor lesznek,

- ha megszűnnek a rendőrügyészségek és rendőrbíróságok,

- ha megszűnik a kivételes elbánás a rendőrök ügyeiben és a rendőrök privilegizált helyzete,

- ha a rendőrség a tevékenységét társadalmi ellenőrzés és a legteljesebb nyilvánosság mellett fogja végezni,

- ha az állampolgár nem lesz alattvaló és ér annyit, mint egy rendőr.

Nem hihetünk az MSZMP és a kormány reformszándékai komolyságában, amíg a jogellenes rendőri intézkedések mindennaposak, és hátrányos jogkövetkezmények nélkül maradnak.

Budapest, 1989. április 16-án

x x x

A részeg rendőr intézkedési jogosultságáról

Solymosi Attila és társai ellen a Fővárosi Bíróságon folyamatosan lévő büntető ügyben az igazságügyi szakértő megállapította, hogy a sértett rendőr a vádbeli időpontban erősen ittas állapotban volt (kisebb fokú alkoholmérgezését szenvedett).

A szakvélemény kapcsán felmerült (többek között) a sajtó képviselőiben is, hogy vajon van-e intézkedési jogosultsága egy részeg rendőrnek. A TV-Híradó riporterének kérdésére 1989. május 16-án sugárzott Híradóban a Fővárosi főügyész-helyettes elmondta, hogy a rendőri intézkedés jogosultságánál nem szempont az, hogy az intézkedő rendőr alkoholos befolyásoltság hatása alatt áll-e vagy sem.

Meggyőződésünk, hogy a Főügyészség idézett jogi álláspontja megdöbbenet és jogos aggodalommal (félelemmel) töltötte el a TV-nézők millióit.

Nem áll módunkban ismerni (mert törvénytörő módon, még mindig államtitokként kezelik) a rendőrség szolgálati szabályzatát, de ismerjük a Munka Törvénykönyvét és a munkavédelemről szóló Minisztertanácsi rendeletet, amelyek kimondják, hogy a dolgozó köteles a biztonságos munkavégzésre alkalmas állapotban munkát végezni.

Józan ésszel fel sem fogható, hogyan végezhet jogszerűen munkát a löfegyverrel felszerelt rendőr, amikor a hatályos jogszabályok értelmében egy udvart söprögető segédmunkást is el kell tiltani a munkavégzéstől, ha ittas állapotban van.

Talán nem kis mértékben ennek az ügyészi szemléletnek az eredménye, hogy a Független Jogvédő Szolgálat az elmúlt 1 évben mintegy 50 olyan esetet regisztrált, ahol jogellenes (gyakran brutális) rendőri intézkedésre került sor.

Nem hisszük (nem akarjuk elhinni), hogy a jogállamiság felé vezető úton még ilyen messzire lennénk a céltól.

Budapest, 1989. május 18.

x x x

A szocialista rendőr (-ség)

"Éneklő rendőrök
szívében,
Vadvirágokért
éneklő
rendőrök szívé-
ben"

A szocializmus és különösen az ún. létező szocializmus definíciója körül, napjainkban, teljes a tanácstalanság. Már a kommunista főideológusok sem tudják megmondani, mit is jelent valójában ez a szó. De találó a vicc: a "szocialista" - fosztóképző. A szocialista demokrácia a demokrácia hiányát, a szocialista törvényesség a törvényesség hiányát jelenti.

A szocialista rendőrség azonban - távolról sem jelenti a rendőrség hiányát. Ellenkezőleg.

A szocialista rendőrség a hatalmat gyakorló legfőbb támasza, ezért tagjai - a szocialista rendőrök megkülönböztetett védelmet élveznek. Személyük a tömegkommunikációban a közelmúltig nem volt támadható, ma is csak módjával az.

A szocialista rendőrré külön szabályok vonatkoznak, esetleges felelősségrevonása - ma is - belügy, külön ügyészséggel, külön bírósággal, a nyilvánosság kizárásával.

A szocialista rendőr felelősségrevonását csak egy másik szocialista rendőr kezdeményezheti (ennek hiányában még a szoc.ügyészség sem folytathat le vele szemben eljárást).

A szoc. rendőr nagyon érzékeny lelkiületű, elég csak egy megjegyzés, esetleg egy grimasz, olykor egy pillantás és máris csattan a pofon, kattan a bilincs.

A szoc. rendőr gyűlöli az öntudatos állampolgárt (akinek jogai vannak és a rendőri intézkedés jogszerűségét kétségbe meri vonni), vele szemben mindig rendkívül durván lép fel, nem válogatva az eszközökben.

A szoc. rendőr nem áll társadalmi és valóságos törvényi kontroll alatt.

Csoda-e, ha a szoc. rendőrnek übermensch-tudata van.

Az alábbi eseteket a Független Jogvédő Szolgálat kartotékaiból válogattuk össze, bizonyítandó, hogy az újabban a sajtóban is emlegetett "rendőri túlkapások" nem egy-egy agresszív személyiségű rendőr fegyelmezetlenségének következtében jönnek létre, hanem az egész testület megszokott viselkedésének felszínre került tünetei. Valamennyi eset a közelmúltban történt, 1988 ősze és 1989 áprilisa között.

Politikai ügyek

- 1988. október 23-án a kokárdát viselő B. Lajos IV-es gimnazistát a népligeti metró-aluljáró irodájában addig verték a rendőrök, amíg feldagadt szájjal - ki nem nyögte, hogy '56-ban ellenforradalom volt.

- Kriston Pétert ugyanekkor, ugyanott szintén megverték, elvették tőle a kabátján viselt Dunakör jelvényt és néhány rölapot. Ugyanitt Philipp Tibor kezéből kiütötték a fényképezőgépét, a benne lévő film fényt kapott, és elvették tőle azt a magnókazettát, amelyen rögzítette a jogellenesen intézkedő rendőrök hangját.

- 1988. november 15-én a Brassói felkelés egyéves évfordulójára megemlékezők közül gumibottal súlyosan bántalmazták Hermán Pétert, Vénusz Jánost, Bouquet Gábort, Deli Gézát, és egy erdélyi menekült kislányt is. Másokat, Miklósi Lászlót, Illés Györgyöt stb. jogellenesen előállítottak és hat órán át fogvatartottak.

- dr. Mészáros Gyula a Dohány utcában este 11 óra tájban - a járda mellett parkoló autók miatt - az úttesten állva próbált taxit fogni. A járőröző URH-s kocsiból kiszálló két rendőr felküldte a járdára, majd - miután nem ment azonnal - igazoltatták és megmotozták. A zsebében megtalálták a Republikánus Kör 14. számú levelét, ezért megbilincseltek és a rendőrségre vitték. Ott szemmel láthatóan részeg rendőrök agyba-főbe verték, olyan szitkozódások közepette, mint "mocskos alternatívok, majd adunk nektek demokráciát". Távozása előtt még a rendőrségi bejárat ajtó előtt egy civilruhás rendőr megállította és négyszer-ötször ököllel az arcába vágott.

Az állampolgári öntudat megtorlása

- Szűcs János az Etele presszóban megkérte a két igazoltató rendőrt, hogy - ha nem hivatalosan akarnak vele társalogni (a kabátja hajtókáján lévő koronás címerről) - vegyék ki a kezüket a zsebükből. Válaszképpen a rendőrök Szűcs Jánost megbilincseltek, beszállították a rendőrségi fogdába, ott

megrugdosták, leköpdösték és az arcába spray-t fújtak, úgyhogy az egyik szemére 12 órára elvesztette a látását.

- Tóth Zoltán egy este a belvárosban verekedő fiatalok mellett haladt el. A rendőrautó közeledtekor a verekedők szétszaladtak. A rendőrök Tóth Zoltánt igazoltatták, majd elő akarták állítani, ő azonban nem akart beülni a rendőrautóba. Erre megbilincseltek, arccal az autó padlójára lökték, az V. kerületi kapitányság épületénél a lábánál fova húzták ki a kocsiból, bent pedig agyba-főbe verték. Ezután vádat emeltek ellene hatóság elleni erőszak címén.

- Hegedűs Gyulát éjjel az országúton igazoltatták és megállapították, hogy lejárt a személyazonossági igazolványa. Hegedűs nem tudta vagy nem akarta kifizetni a 400 forint helyszíni bírságot. Az intézkedő (valószínűleg ittás) rendőr erősködött, hogy fizessen. A vita során a rendőr előbb rácsapta a gépkocsi ajtaját Hegedűs karjára, majd amikor ezt sérelmezte, felpofozta. A rendőrök a gépkocsijuk helyzetvilágítását is kikapcsolva távoztak a helyszínről. Hegedűs megjegyezte az autó rendszámát és feljelentést tett. A Katonai Ügyészség az ügyet fegyelmi jogkörbe utalta. Hegedűst négyszer idézték be Gyöngyöshalászi-ból Gödöllőre, míg meghozták a határozatot, hogy bizonyítékok hiányában az eljárást megszüntetik.

Bántalmazás - megszokásból

Eöry Tibor karácsony és újév között az egyik Somogy megyei faluban meglátogatta barátját. Olyan jól érezte magát, hogy a falusi postáról betelefonált a budapesti munkahelyére és további szabadságot kért. Jókedvében a két fiatalember egy műszerre mutatva megkérdezte a postai alkalmazotttól, hogy az-e a riasztó csengő. Este két rendőr ugrasztotta ki őket az ágyból, és a szomszédos takarékpénztár irodájában megkezdték a kihallgatásukat. Egy magát századosnak mondó nyomozó, mindenekelőtt megverte Eöry Tibort. A kihallgatás során kiderült, hogy a szomszédos faluban három hete elkövetett postarablás tetteit keresik. A kihallgatásról nem készült jegyzőkönyv, Eöryt azonban bocsánatkérésre kényszerítették, mert viselkedésével félreértésre adott okot.

- Szabó Zoltán Dunakeszin segített a barátjának, aki a gépkocsijával kukoricát szállított haza a földjéről. A faluban a rendőrök igazoltatták és előállították őket. A kihallgatás azzal kezdődött, hogy Szabó Zoltánt többször megpofozták, gyomron vágták, majd közölték vele, hogy a kukoricát lopták. Szabónál - mialatt a rendőrségen volt - házkutatást tartottak, és sok tárgyat elvittek (pl. fűrógép, fényképezőgép, szerszámok). A lefoglalásról jegyzőkönyvet nem vettek föl, így utóbb meg sem lehetett állapítani, mi minden tűnt el Szabóétól. Követelték tőle, hogy vásárlási blokkokkal igazolja a lefoglalt tárgyak származását.

- Bacsikai Sándort, lakása kiürítésére kötelezték. A tanácsi dolgozókat biztosító rendőrök Bacsikait - noha semmilyen ellenállást nem tanúsított - egy székbe ültették, a karfához bilincseltek, és felszólították, hogy egy lapra írja fel barátainak a nevét és lakcímét.

Útlevel

A korábban liberálisabb jelenlegi útleveljogszabályok még mindig tág teret adnak a rendőri önkényeskedésnek. Az útlevelkérelmet változatlanul a régi formanyomtatványon utasítják el, törvénytörtő módon, indokolás nélkül.

A hatályos törvényerejű rendelet értelmében megtagadható az útlevel attól, aki magyar állampolgár jogellenes külföldön maradását, illetve külföldre utazását elősegítette.

- Egy kétgyermekes asszonynak - Vassné Gross Gabriellának - ezzel az indoklással nem adnak útlevelet. Ezért nem tudja meglátogatni a négyéves gyermekét, aki a két és fél éve az időközben elvált férjével Svédországban maradt. Még azt sem hajlandók a szoc. rendőrségen elárulni, mivel és hogyan segítette elő - a Svédországból a másik gyermekkel hazatérő fiatalasszony - férjének és gyermekének a külföldön maradását. A rendőrség érvelése: ha az egyik gyereket hazahozta, biztos haza tudta volna hozni a másikat is. Ennyi rendőrtisztviselői okoskodás elég ahhoz, hogy valakit megfosszanak az utazás állampolgári jogától.

Több ellenzékinak írták a múlt évben: Korábbi külföldi utazása során súlyosan megsértette a Magyar Népköztársaság jogszabályait. Egyetlen esetben sem jelölték meg, hogy az illető mikor, hogyan és milyen jogszabályt segett meg, nem is akárhogyan, hanem súlyosan. Az államigazgatási eljárásról szóló törvény - amely a rendőrség igazgatásrendészeti feladatai ellátására is vonatkozik - értelmében a határozat indokolási részében tényszerű érvekkel, adatokkal kell a rendelkező részben foglaltakat meggyőzően alátámasztani.

- Egy nyugdíjas, a lelkeszi hivatástól évtizedek óta eltiltott balassagyarmati paptól tavaly azon a címen tagadták meg az útlevelet, hogy a kiutazása az állam biztonságát veszélyeztet. Ehhez talán nem is kell kommentár.

- Hetei Ferenc 1984 augusztusában nem tért vissza külföldi útjáról, 1988-ban hazajött. Ekkor a jogszabályra hivatkozva 5 évre, 1993 augusztusáig kizárták az utazásból, "megfelelkezve" a törvény pontos szövegéről, amely szerint az 5 évet az elkövetés időpontjától, vagyis 1984. augusztusától kell számítani.

- Tóth Gábor 1984 nyarán Jugoszláviából átment az NSZK-ba és kintmaradási lehetőségek után érdeklődött. Ezért hazatérése után, 1985-ben, bevonták az útlevelét és 5 évre kizárták az utazásból, mert, úgymond, magyar állampolgárhoz nem méltó módon viselkedett. 1988-ban az új jogszabály hatályba lépésével ún. világútlevelet kért, mert abban nincs olyan tiltó passzus, melynek alapján 1985-ben kizárták az utazásból. Kérelmét elutasították, elkeseredettségében nekivágott az országhatárnak, de elfogták, és tiltott határátlépés kísérlete miatt 2 év fél év börtönre ítélték.

Az 1/1985. (II.1.) BM. sz. rendelet a személyi szabadságot korlátozó rendőri intézkedésekről szól és viszonylag félreérthetetlen megfogalmazásban határozza

meg, hogy mikor, kit, miért lehet bekísérni, előállítani, elfogni, elővezetni. Az alábbi esetek mindegyikében hiányzott a jogszabályi előfeltétel a rendőri intézkedéshez.

- László György matematikus - a televízió Kék Fény fórumában hallottakon felbuzdulva - egy októberi reggelen figyelmeztette egy URH-s kocsit rendőrutasait, hogy kapcsolják be a biztonsági övet, hiszen az előírás rájuk is vonatkozik, és az ő érdekeiket is szolgálja.

A három rendőr azonnal kiszállt a kocsiból, útszéli hangnemben szitkozódva igazoltatta László Györgyöt, majd az egyiknek eszébe jutott, hogy László tulajdonképpen szidta az anyját, ezért elő kell állítani. Amikor László szövéttette, hogy a rendőrök tilos helyen parkoltak, azonnal megbilincseltek. Néhány héttel később a hatóság megsértése címén - 1.500, Ft-ra megbírságolták.

- Tamási Zoltánt - a biztonsági öv bekapcsolásának elmulasztása miatt 300 forint helyszíni bírsággal sújtották. Majd akkor fizet, mondta Tamási, ha a rendőrök és a miniszterek is bekapcsolják magukat. A rendőr ezek után előállította Tamásit, órákig várakoztatták a kapitányság épületében, majd amikor az előállítás indokolatlansága miatt panaszt akart tenni, és közölte, hogy addig nem távozik, amíg a panaszát jegyzőkönyvbe nem veszik, kipofozták az épületből. Feljelentésére azt a választ kapta a Katonai Ügyészségtől, hogy bűncselekmény hiányában megtagadják a nyomozást.

- Vida Antal a barátjával este 7 órakor keresztülment a Vörösmarty téren. Két rendőr igazoltatta őket, majd egy félreérthető megjegyzés miatt mindkettőjüket előállították a kapitányságra. Bent Vidának spray-t fecskendeztek az arcába és megbilincseltek, mert tiszteletlennek minősítették egy észrevételét. Később eljárást indítottak ellene hatósági személy akadályoztatása címén: állítólag akadályozta a rendőröket abban, hogy a barátjával szemben megfelelően intézkedjenek.

- Éliás András október 23-án este a Rákóczi úton igazoltatta egy rendőr, és gorombáskodott vele, minden ok nélkül. A rendőr Éliás többszöri kérésére sem volt hajlandó igazolni magát, viszont Éliás következetes tiltakozására elállt attól a szándékától, hogy táskájának tartalmát ellenőrizze.

- Steidl Gábor fiatal értelmiségi a barátaival legénybúcsút tartott. Éjjel 1 óra körül a Városmajoron mentek keresztül. Egy ott lakó személlyel szökváltásba keveredtek, az illető a közeli rendőrségen bejelentést tett ellenük. A helyszínre érkező rendőrök egyike a géppisztolyt csőretöltve a fiúkra fogta - úgy kérte a személyi igazolványukat. A fiatal diplomások tiltakozására a rendőr a géppisztolyából több lövést adott le a levegőbe. A fiatal emberek bementek a közeli kapitányságra, hogy feljelentést tegyenek az indokolatlanul eljáró, lövöldöző rendőrrel szemben. Reggel 8 órakor már bilincsben kísérték őket az ügyészségre. Végül mind velük szemben, mind a rendőrökkel szemben megszüntették az eljárást. A géppisztolyos rendőrt fegyelmileg felelősségre vonták - nem a lövöldözés miatt, hanem mert mint, kapuügyeletes léteire engedély nélkül elhagyta az őrhelyét.

- A Gyöngyöshalászi független szervezetekhez tartozó polgárok vállalták, hogy társadalmi munkában lebontják a falusi sportkör kezelésében lévő egykori felvonulási épületet. Egy a munkálatok során kibontott használt boiler sorsát nem tisztázták kellő módon. Ezt a helyzetet használta ki a rendőrség, hogy lopás címen büntető eljárást indítson az egyik "főalternatív" ellen, aki már régóta szálla volt a szemükben. A gyanúsított az eljárás miatt panaszt tett az ügyészségen, panaszának az ügyészség helyt adott. Az embereket azonban még az eljárás megszűnése után is idézték és kihallgatták a már nem is létező büntető ügyben.

- S. Gábort egyik este hirdetményragasztás közben igazoltatta a körzeti megbízott. Éjjel 1 órakor a lakásán kereste fel és kihallgatta, mert a főnöke utasítására írásbeli jelentést kellett készíteni az ügyről. S. a zaklatás miatt panaszt tett, de a kerületi kapitány szerint semmi kivetnivaló nem volt a rendőr eljárásában.

- Gyakran előfordul, hogy a független szervezetek valamilyen rendezvényével, akciójával kapcsolatban az aktivisták szórólapokat osztogatnak, aláírásokat gyűjtenek. A rendőrök ezeket az aktivistákat igazoltatják, gyakran előállítják és a náluk lévő szórólapokat, gyűjtőíveket elveszik, és még átvételi elismervényt sem adnak. Egyik aktivista személyi igazolványát rongáltság címén egy ilyen alkalommal bevonták, őt magát pedig 1.500, forint szabálysértési bírsággal sújtották. Fellebbezésében a szabálysértő tanubizonyítást is indítványozott, arra vonatkozóan, hogy a személyazonossági nem volt rongált. Erre a másodfokú hatóság - láss csodát - mentesítette a pénzbírásg megfizetése alól.

- Sok a panasz a hivatalosan nem létező levélcenzúrára. Rendszeresen előfordult, hogy a független szervezetek rendezvényeire a meghívók nagy részét a címzettek csak az esemény után kapták meg. Egy avantgarde fotós meghívójára a címzettek helyett csak a rendőrség érkezett meg, noha nekik nem is küldött meghívót.

Az is előfordult, hogy a szombat délelőtti rendezvényre szombat délután kézbesítették a sima levelet, pedig köztudott, hogy szombaton a posta egyszerű levelet nem kézbesít. Többen úgy tudják, hogy a Keleti-pályaudvar melletti postahivatalban "minőségellenőrzés" fedőnéven működik a levélcenzúra hivatal, 80 fős belügyi apparátussal. Egy konkrét ügyben tett feljelentést az ügyészség bűncselekmény alapos gyanújának hiányában utasított el.

Eddig csak a szocialista rendőr látható és dokumentálható jogsértő ténykedéséről esett szó. Van azonban kevésbé látható és nehezebben dokumentálható működése - a szoc. állambiztonsági rendőrségé, amely az öntudatos állampolgárban látja a rendszer legfőbb ellenségét (és ebben talán nem is téved nagyot).

Az állambiztonságis adatokat gyűjt, hamis idézéseket küld, a kiválasztott állampolgárt megpróbálja a környezetétől elszigetelni, barátait, ismerőseit a vele való kapcsolat fenntartásától eltanácsolja, fenyegeti, megfélemlíti őket, magánleveleket olvas, és tart vissza, telefonokat hallgat le, lakhelyet, munkahelyet jelöl ki stb.

Mindennek milyen jogi alapja van? Semmilyen.

A 39/1974. sz. Korm. rendelet 8. §. f.) pontja szerint a szoc. rendőrségnek kötelessége a hatályos jogszabályoknak megfelelően harcot folytatni a társadalomellenes jelenségek ellen, amelyek bűncselekmények elkövetését idézhetik elő. Ebbe a feladatkörbe talán az előbbi tevékenység is beletartozik, különösen, ha eltekintünk a "hatályos jogszabályoknak megfelelően" kitételtől.

Okkal adódik a kérdés, tulajdonképpen mi az, ami nem tartozik a szoc. rendőrség hatáskörébe, mi az, amihez nincs joga?

A választ talán a FJSZ egyik ügyfele, kedves barátom 1989. március 14-én kelt nyílt levele adja meg: "Kedves VI-VII. kerületi Kapitányság! A mellékelt idézésükre nem fogok megjelenni, hanem illegalitásba vonulok. Nem fogok megjelenni, mert félek a rendőrségtől, az utcán is és bent is. Személyes okom van rá.

1988. januárjában az utcáról elvittek és a Szalai utcában másfél óráig rugdostak,

gumibotoztak, pofoztak, gyomroztak. Nem ám politikai, vagy bűnügyben, hanem művészeti ügyben. Addig is tudtam, de azótától fogva saját gyomromon, fejemen, arcomon, bőrömön érzem, hogy parancsra, vagy anélkül a rendőrségen még mindig az történik, amihez kedvük szottyan.

A megjelenést polgári engedetlenségből is megtagadom.

Mert hát ez az idézés egy kivégzőosztag szigorával van megírva.

Én tehát félek bemenni abba a méregdrága épületbe, amit a rossznyelvek szerint, vagyis a vidám emberek szerint Pierre Cardin tervezett. Félek, mert a jogállamon kívülre kerülök ott benn. Az történik a rendőrségen, amihez kedvük van.

A szívemmel láttam
meg a félelmet. Reked-
tesek lettek a szavak."

Újvárosi Viktor

MINDENKIHEZ

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége folyamathban levő rendkívüli ülésének első határozata:

N A G Y I M R E

a Magyar Népköztársaság miniszterelnöke

Egy hivatalos röplap, október 24-én reggel

Lezárul végre Kristály Gyula ügye?

Kristály Gyula, az ózdi vasmunkás, aki már 1987-ben röpcédulákon hirdette, hogy a Kádár-Lázár-féle 'politika csődbe viszi az országot, levelet kapott az Igazságügyi Minisztériumtól. Tudatják vele, hogy az Elnöki Tanács kegyelemből mentesítette a büntetett előéletéhez fűződő hátrányok alól.

Ilyen kurtán-furcsán. Szó sincs rehabilitációról, annak az elismeréséről, hogy Kristály Gyulának igaza volt. A levélből még az sem derül ki, hogy az elítélt korántsem csupán büntetett előéletű, hanem felfüggesztett börtönbüntetés hatálya alatt áll, azaz, ha úgy tetszik, szinte bármikor lecsukható.